

wel wist te handhaven Act. 21 : 37, — maar in de klanken van het „Hebreeuwsche dialect.“ En toen het volk hoorde, dat hij in het Hebreeuwsche dialect hen aansprak, hielden zij zich te meer stil. Het waren de geliefde klanken hunner moedertaal. ¹⁾ Ook hier is zeer zeker niet eene nieuw-Hebreeuwsche taal, een Rabbijnsch-Hebreeuwsche tongval bedoeld. Het is kenschetsend, dat de Sadduceën, de voorname priesters, ijverden voor de Hebreeuwsche taal, terwijl de Phariseën die meer met het geringe volk in aanraking kwamen, het gebruik der Arameesche overal voorstonden en aanbevalen, en ook aan deze taal dezelfde heiligheid als aan de Hebreeuwsche toekenden. ²⁾ Het was „hunne“ taal, Act. 1 : 19, waarin dan ook, gelijk wij vernomen hebben, de bloedakker genoemd werd Akeldama. Voor het gevoel der Evangelisten was „Hebreeuwsch“ de landstaal ook van dien tijd zij noemen, wat bepaald Arameesche klanken en vormen vertoont, desniettemin „Hebreeuwsch,“ zoo Joh. 5 : 2 Bethesda, Joh. 19 : 13, 17 Gabbatha, Golgotha. De apostel Paulus geeft aan de Grieksche gemeente het wachtwoord in twee Arameesche woorden.

Er kan geen twijfel zijn, dat niet de Grieksche, maar ook niet eene nieuw-Hebreeuwsche taal, veeleer eene Arameesche taal de moedertaal van onzen Heere Jesus Christus en dus ook van Zijne apostelen geweest is. ³⁾

¹⁾ Act. 21 : 40; 22 : 2.

²⁾ M. Heidenheim, Bibliotheca Samaritana II. Die Samar. Liturgie. Leipzig 1885; pag. XV sqq.

³⁾ Daarmede komt overeen, wat wij uit de overblijfselen der volkstaal, bij Josephus voorkomende, moeten besluiten. Het is haast niet te betwijfelen, dat de *γλώσσα πατριος*, waarin hij het eerst geschreven had zijn boek de bello Judaico (zie Prooemium), de Arameesche taal was. — Franz Delitzsch Traces of the Vernacular Tongue in the Gospels. In: Hebrew Student, Chicago, Nov. 1882 pp. 81, 82. Dec. p. 104, 105. Sept. 1883 p. 1, 2. (t. w. Luc. 24 : 42; *ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν*, Joh. 3 : 33 *ἐογγάγεστεν*, wat moet slaan op het Targum- en Talmud-woord **נַחְתִּים** „bakker“). . . . Nevertheless it

is certain, that the original tradition of the deeds and sermons of our Lord was preserved in the Aramaic language of Palestine, which in the Talmud is called **סורסי** as a dialect of the Syrian. This is probable in